

Moskébyggerier i Danmark – To casestudier fra

Aarhus

Af Nadia Toft Thomsen, stud.mag. i Religionsvidenskab.

E-mail: nada_thomsen@hotmail.com

Med årtiers muslimsk migration til det vestlige Europa, er den muslimske minoritet og islam som religion gradvist blevet en større og større del af det europæiske landskab. Dette ikke mindst i Danmark hvor islam i dag er den største minoritetsreligion. Muslimske gravpladser, uddannelsesinstitutioner og bedesteder opføres rundt omkring, og vidner om en igangværende tilpasning, institutionalisering og synliggørelse af islam i Danmark. For blot 30 år siden samledes muslimske grupper og foreninger til bøn i private lokaler og bygninger oprindeligt bygget til andre formål. Sidenhen er der kommet et ønske om og behov for at opføre egentlige og synlige moskéer med ydre religiøse særpræg. Med denne udvikling manifesterer islam sig i højere grad end tidligere i det offentlige rum.

I denne artikel præsenteres to cases, hvori to muslimske grupper forsøger at opføre moskéer i Aarhus. For omtrent ti år siden påbegyndte Tyrkisk Kulturforening og Forbundet af Islamiske Foreninger (FIF) hver især et projekt om at opføre en moské i Aarhus. I sommeren 2016 indviede Tyrkisk Kulturforening sit nye kulturcenter med tilhørende moské. Blot få måneder her forinden blev FIFs moskébyggeri derimod udsat på ubestemt tid. Jeg har undersøgt processerne omkring de to moskébyggerier fra ønsket om at opføre en moské til en eventuel realisering af dette. I artiklen præsenteres de muslimske grupper og de muligheder og begrænsninger, som mosképrojekterne møder hver især. Dette er udarbejdet med afsæt i teori om sociale bevægelser med fokus på gruppernes motiver for at opføre en moské, deres ressourcer hertil samt det politiske og omgivende landskab, som grupperne eksisterer og interagerer i. I begge mosképrojekter bliver det tydeligt, hvordan det politiske, og det omgivende miljø i al sin almindelighed, spiller en afgørende rolle for moskébyggeriernes realiseringsmuligheder. Spørgsmålet om hvem og hvad der må manifestere sig i det offentlige rum bliver højaktuelt med religiøse gruppers ønske om at opføre hellige bygninger, her moskéer. Vil samfundet og de involverede instanser og aktører tillade opførelsen af moskéer i Danmark? Hvordan må de i så

fald se ud, og hvor må de placeres? Disse spørgsmål er centrale i debatten og som oftest kontroverserne om moskébyggerier i Danmark.

Moskéer i det offentlige, lokalpolitiske rum

I Danmark er der religionsfrihed, hvilket er forfatningsmæssigt understøttet i Grundlovens paragraf 67, hvori det fremgår, at: "borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden" (Folketinget 2015). Denne paragraf sikrer principielt religiøse minoriteters frie religionsudøvelse og dermed muligheden for at opføre hellige bygninger hertil. Religionsfriheden fordrer dog ikke nødvendigvis en religionslighed, som videre udtrykt i paragraf 4: "Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten" (ibid.). Med andre trossamfund end den evangelisk-lutherske kirke forholder det sig ifølge Grundlovens paragraf 69 således, at "De fra folkekirken afvigende trossamfunds forhold ordnes nærmere ved lov" (ibid.). En sådan lovgivning, der regulerer og forvalter religiøse minoriteters muligheder og rettigheder i spørgsmål, som eksempelvis opførelsen af hellige bygninger, er dog aldrig blevet udfærdiget. Moskébyggerier reguleres og forvaltes i praksis af forskellige love og bestemmelser på ad hoc basis i landets kommuner (Kühle 2006, 33).¹

I landets kommuner udarbejdes kommuneplaner, hvori de overordnede mål og retningslinjer for den enkelte kommunes udvikling fastlægges. På baggrund af disse kommuneplaner udarbejdes lokalplaner, som blandt andet varetager ansøgninger om byggetilladelser (Erhvervsstyrelsen). Lokalplaner bestemmer således bygningsmiljøet i Danmark – herunder også moskébyggerier. I manglen på overordnet lovgivning og regulering af religiøse

---

¹ En samlet lovregulering om andre trossamfund end folkekirken kan dog være på vej, jf. betænkning 1564 fra Trossamfundsudvalget, marts 2017:

http://www.km.dk/fileadmin/share/nyheder/En_samlet_lovregulering_om_andre_trossamfund_end_fo_lkekirken.pdf. I afsnit 6.2.3. vedrørende retten til at opføre religiøse bygninger fremgår det blandt

andet, "at trossamfund har ret til at opføre religiøse bygninger, såfremt betingelserne i den øvrige lovgivning om bygningsmæssige krav m.v. er opfyldt, herunder kommunalplaner og hensynet til det omkringliggende samfund." Retten til at opføre religiøse bygninger stadfæstes således, men vil i praksis stadig blive reguleret og forvaltet i kommunerne.

minoriteters muligheder for at opføre hellige bygninger i det offentlige rum, bliver kommune- og lokalplaner således en vigtig spiller i moskébyggeriers realiseringspotentiale. Udarbejdelsen af kommune- og lokalplaner kan fremme eller begrænse mulighederne for moskébyggerier i Danmark, deres placering og ikke mindst deres udseende (Jacobsen 2015, 91-105).

En moské bliver til - Tyrkisk Kulturforenings moskébyggeri, Sintrupvej 53

Tyrkisk Kulturforening blev etableret i 1982 i lokaler på Dortesvej i Aarhus. Med ønsket om nye lokaler købte foreningen i 1989 en villa på Silkeborgvej og har siden 1999 haft et ønske om at bygge en moské i Aarhus (Jacobsen 2013, 192-196). Efter dialog med Aarhus Kommune omkring mulige placeringer af denne, købte Tyrkisk Kulturforening i 2007 en byggegrund på Sintrupvej 53 af kommunen. Købet var betinget af en vedtagelse af en ny lokalplan for området, som blev udarbejdet på baggrund af foreningens ønske om at opføre en moské. Med den fysiske etablering af Tyrkisk Kulturforening i 1982, havde foreningen således et fysisk samlingssted i omtrent 25 år forinden moskébyggeriet blev igangsat i 2007. Ønsket om at opføre en moské på Sintrupvej 53 blev af foreningen selv beskrevet som et ønske om at forbedre de fysiske rammer omkring foreningen (Aarhus Kommune 2009, 2). Byggeriet skulle finansieres ved salg af to grunde samt via donationer og fonde, og det økonomiske fundament for moskébyggeriet var dermed på plads forud for en ændring af lokalplanen (Ammitzbøll 2007).

Med forslaget til lokalplan 866 fremgik det, at anvendelsen af det konkrete lokalplansområde fremover kunne udgøres af en kulturel institution med en moské (Aarhus Kommune 2009, 2). I den offentlige høringsperiode indkom kun få indsigelser mod moskébyggeriet, og der var generelt ikke megen modstand over for Tyrkisk Kulturforenings ønske om at opføre en moské. Blandt beboere i området, erhvervsdrivende og byrådspolitikere var der dog kritik af og modstand over for muligheden for at etablere to kupler og en minaret og, i forlængelse heraf, modstand over for muligheden for at kalde til bøn fra moskéen (Aarhus Kommune 2010a, 5). Denne modstand kom særligt fra Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti, som i deres argumentation mod muligheden for at kalde til bøn begge havde fokus på det danske, kristne trosgrundlag. Dansk Folkeparti udtalte i denne forbindelse blandt andet at: "Nok er der religionsfrihed i Danmark, men der er ikke religionslighed. Ifølge grundlovens paragraf 4 har den evangelisk-lutherske kirke særlige rettigheder, og derfor kan vi ikke tiltræde muligheden til at indkalde til bøn fra en moské" (Madsen & Willumsen 2010). På baggrund af disse indsigelser og generel bekymring over muligheden for at kalde til bøn fra moskéen, blev

sagen i juni 2010 taget op i Teknisk Udvalg, Aarhus Kommune. Her blev det diskuteret, hvorvidt støj fra indkaldelse til bøn kunne reguleres efter reglerne om virksomhedsstøj i miljøbeskyttelseslovgivningen og dermed reguleres i lokalplanen. Miljøstyrelsen har tidligere udtalt, at kirker ikke er omfattet af denne lovgivning, og at moskéer, og lignende fra andre trossamfund, skal sidestilles med kirker i spørgsmål som disse. I den konkrete sag betød det, at støjbestemmelserne i miljøbeskyttelseslovgivningen ikke kunne bruges til at regulere Tyrkisk Kulturforenings mulighed for at kalde til bøn fra moskéen (Aarhus Kommune 2010b). Foreningen selv imødekom dog kritikken og bekymringerne fra det omgivende samfund og tilkendegav, at de ikke ville kalde til bøn fra moskéen. Forslaget til lokalplansændringen blev kort tid herefter vedtaget i Aarhus Byråd, og moskébyggeriet kunne begynde (Aarhus Kommune 2010a, 5). I sommeren 2016 blev kulturcentret med den tilhørende moské for første gang taget i brug.

En moské bliver sat på pause - Forbundet af Islamiske Foreningers planer om moskébyggeri

Paraplyorganisationen Forbundet af Islamiske Foreninger (FIF) blev stiftet i Aarhus i 2006 og inkluderede på daværende tidspunkt 11 foreninger² med en fælles målsætning om at få opføre en moské med et islamisk kulturcenter i Gellerup, vest for Aarhus (Jacobsen 2013, 203). Fem år forinden forbundets etablering, blev de første skridt på vejen dertil taget med kommuneplanen af 2001. Heri fremgik det, at man i samarbejde med det muslimske trossamfund ville undersøge potentielle muligheder for placering af en moské i Aarhus. Hvilket specifikt muslimsk trossamfund det drejede sig om blev ikke konkretiseret i kommuneplanen. Teknik og Miljø, Aarhus Kommune, igangsatte i 2002 et samarbejde med Foreningen for Moské og Islamisk Center (FMIC), som fire år senere blev til FIF (Aarhus Kommune 2008b).

Ved forbundets etablering i 2006 var visionen at opføre en moské med et islamisk kulturcenter i Gellerup, og særligt moskéens placering var central for denne vision. I forbindelse med en offentlig høring om muligheden for at opføre en moské nord eller syd for multiaktivitetscentret Globus 1, foreslået af FIF selv, udtalte man i forbundet, at man ønskede

---

²Den Tyrkiske Kvindeforening, Islamisk Kulturcenter, Arabisk Kulturforening, Somalisk Familieforening, Aarhus Eyüp Sultan Moské, Den Aktive Kvindeforening, Somalisk Kvinde- og Børneforening, Ligheds- og Broderskabsforeningen, Multiaktivitetsforening, Somalisk Kulturforening og Forening for Moské og Islamisk Center.

en moské i dette område dels for at skabe en dansk, muslimsk identitet blandt beboerne i området ved at placere en moské centralt for dens brugere og dels som en måde hvorpå, de som muslimer i Danmark kunne opnå anerkendelse fra det omgivende danske samfund (Aarhus Kommune 2008a). Det økonomiske fundament for moskébyggeriet kom dog aldrig på plads. Moskébyggeriet blev ved dets begyndelse estimeret til at koste 75 millioner, hvoraf de 6 millioner skulle bruges til at købe byggegrunden (Willumsen 2015). Efter en indsamling afsluttet i 2011 var det samlede beløb blot nået op på 1,3 millioner³ og var således langt fra at kunne dække de samlede omkostninger til moskébyggeriet.

Placeringsspørgsmålet blev endvidere omdrejningspunktet for den politiske debat og uenighed om moskébyggeriet, der ikke bestod i en diskussion om, *hvorvidt* der skulle bygges en moské i Aarhus men i spørgsmålet om *hvor*, denne kunne og burde placeres. Placeringsspørgsmålet skilte vandene mellem de, der kobede en placering af et moskébyggeri i Gellerup til socioøkonomiske problematikker og øget ghettoisering og de, der omvendt plæderede for, at en moské i området kunne være med til at styrke integrationen og understrege en accept og anerkendelse af muslimer og islam i Danmark (Aarhus Kommune 2008a). Rådmænd i Aarhus Kommune argumenterede i denne forbindelse for vigtigheden af at værne om den danske religionsfrihed ved at sikre de kommuneplanmæssige rammer for opførelsen af en moské (Aarhus Kommune 2008b). Også Teknik og Miljø, Aarhus Kommune, udtalte sig positivt om den foreslåede placering og henviste til, at en moské i området kunne skabe et nyt vartegn i byen, og at det var i overensstemmelse med dansk tradition at placere forsamlingshuse tæt på og centralt i forhold til dets brugere (Aarhus Kommune 2006). Fra politisk hold opponerede partiet Venstre omvendt stærkt imod et moskébyggeri på omtalte placering med henvisning til en forværring af de eksisterende socioøkonomiske og integrationsrelaterede problemstillinger i området (Aarhus Kommune 2008b). Denne kurs tilsluttede Brabrand Boligforening sig, ejer af området omkring Globus 1, som henviste til, at et moskébyggeri i området ville virke imod kommunens målsætninger herfor (Aarhus Kommune 2008a, 5-6). Trods disse protester og kritik blev det vedtaget, at kommuneplanen af 2009 skulle indeholde muligheden for at opføre en moské og et islamisk kulturcenter nord eller syd for Globus 1, og de kommuneplanmæssige rammer for FIFs moskébyggeri var hermed givet. Omtrent samtidig med

---

³ Det indsamlede beløb er offentliggjort på FIFs hjemmeside <http://mosquedenmark.org/index.php>

vedtagelsen af kommuneplanen af 2009 skete der dog to ting, som blev stærkt begrænsende for moskébyggeriets realiseringsmuligheder. Velvidende at Brabrand Boligforening var negativt stemt over for FIFs moskébyggeri, anbefalede Borgmesterens Afdeling, at der i forbindelse med et eventuelt moskébyggeri i området ikke måtte foretages ekspropriation⁴ (Aarhus Kommune 2008b). På den måde modarbejdede Aarhus Kommune således indirekte egne vedtagelser i spørgsmålet om moskébyggeriets placering. I samme periode udfærdigede Aarhus Kommune i samarbejde med Brabrand Boligforening en dispositionsplan for boligområdet Gellerup, senere kendt som helhedsplanen (Aarhus Kommune 2007). Denne dispositionsplan mødte først megen modstand og skepsis hos FIF i forhold til, hvorvidt et moskébyggeri i området fortsat ville være muligt med en vedtagelse af denne. Efter at være blevet overbevist om, at der med den endelige helhedsplan fortsat ville være mulighed for at opføre en moské, anbefalede FIF helhedsplanen til beboerne i Gellerupområdet (Stenberg, 2010). FIF og de øvrige beboere i Gellerup godkendte i december 2010 aftalens indhold, som kort tid herefter blev vedtaget (Aarhus Kommune 2011). Samtidig med dette søgte FIF om en række grunde omkring Globus 1, som dog ikke var til salg, og i 2014 foreslog borgmester Jacob Bundsgaard to forskellige placeringer på Bautavej uden for helhedsplanens område. FIF takkede ja til forslaget om en placering på Bautavej 1 ud til Hasle Ringvej (Willumsen 2014). Til trods for enighed om en konkret grund til opførelse af moskéen, er moskébyggeriet per dags dato endnu ikke en realitet. I marts 2016 foreslog Venstre, Dansk Folkeparti, Det Konservative Folkeparti og Liberal Alliance, på baggrund af afsløringer i TV2-dokumentaren *Moskeerne bag sløret*, en annullering af udbuddet på Bautavej (Aarhus Kommune 2016a). Forslaget blev vedtaget ved et byrådsmøde i maj samme år og mosképrojektet blev dermed udsat på ubestemt tid (Aarhus Kommune 2016b)

Religionsfrihed og ikke -lighed

De to cases præsenteret i artiklen illustrer, hvordan moskébyggerier i Danmark eksisterer i en slags nationalpolitisk vakuum, hvor kommune- og lokalplaner samt relevante ad hoc bestemmelser benyttes til at regulere de muslimske gruppers muligheder for at opføre moskéer i Danmark. Når det er sagt, er det naturligvis forhastet at underkende andre faktorer, som også

---

⁴ Ekspropriation betyder, at staten og kommuner kan overtage folks ejendom og i stedet give erstatning i situationer, hvor en grundejer ikke vil sælge sin jord. Det kan være i forbindelse med sikring af gennemførelsen af en kommune- og/eller lokalplan (Folketinget 2015).

spiller ind. Tilstrækkelige økonomiske ressourcer er i al sin almindelighed afgørende for sådanne byggerier. Dertil kommer moskébyggeriernes format, de muslimske gruppers motiver for at opføre moskéerne samt den udbredte, og primært negative, diskurs om den muslimske minoritet i Danmark, som alt andet lige spiller en større eller mindre, dog udefineret, rolle i forhold til kommuners villighed til at regulere eksisterende lokalplaner til fordel for opførelsen af moskéer. Det er således en kompliceret proces, der ligger bag, og som vi kan se fra de to cases også kan føre til vidt forskellige udfald.

I den første case med Tyrkisk Kulturforenings moskébyggeri på Sintrupvej 53 bliver manglen på overordnet lovgivning særligt synlig i spørgsmålet om muligheden for at kalde til bøn fra moskéen, hvor reglerne om virksomhedsstøj i miljøbeskyttelseslovgivningen trækkes ind i et forsøg på at 'ad hoc' grænsesætte foreningens mulighed for at kalde til bøn fra moskéen. Her bliver det arkitektoniske og lydligt islæt af moskéen som en religiøs bygning særligt centralt. I FIFs mosképrojekt bliver placeringsspørgsmålet omdrejningspunkt for den måde, hvorpå den kommunalpolitiske kontekst skiftevis arbejder for og imod mosképrojektet. Først blev en ny kommuneplan vedtaget, hvori muligheden for at opføre en moské i Gellerup fremgik. Herefter blev selvsamme indirekte modarbejdet med tilkendegivelsen om, at grundene i området ikke kunne eksproprieres til formålet. Hertil kom at man med udfærdigelsen af helhedsplanen definerede nye anvendelsesbestemmelser for det pågældende område, hvormed man minimerede chancerne for et moskébyggeri på denne placering yderligere. Manglen på overordnet lovgivning, der regulerer og forvalter religiøse minoriteters muligheder for opførelsen af hellige bygninger i Danmark, muliggør således forskellige lokale interessers indvirkning herpå via kommune- og lokalplaner, der i disse cases synes underlagt en manglende neutralitet. Dette understøttes i tidligere undersøgelser af, hvordan "forskellige politiske myndigheder benytter lokalplaner til at grænsesætte religiøse samfunds bygninger i det offentlige rum" (Jacobsen 2015, 103).

Særligt spørgsmålene om *hvorvidt* der skal opføres moskéer i Danmark, *hvor* de må opføres, og *hvordan* de må se ud, giver anledning til kontrovers og debat om den gradvise institutionalisering af islam i det offentlige rum. Hvad der kan virke en anelse paradoksalt i forhandlingerne om de to moskébyggerier er, hvordan der i disse trækkes på Grundlovens bestemmelser om religionsfrihed og religionslighed såvel i arbejdet *for* moskébyggerierne som i arbejdet *mod* selvsamme. I forslaget til kommuneplanændringen, der skulle muliggøre FIFs moskébyggeri i Gellerup, argumenterede rådmænd i Aarhus Kommune således for en sikring af

de kommuneplanmæssige rammer herfor med henvisning til dansk religionsfrihed. Samtidig argumenterede Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti, med henvisning til Folkekirkens særstilling og skellet mellem religionsfrihed og religionslighed, imod Tyrkisk Kulturforenings mulighed for at kalde til bøn. Dette illustrerer, hvordan *friheden* i Grundlovens bestemmelser om religionsfrihed gradbøjes og benyttes til at argumentere for en regulering af kommune- og lokalplaner efter konkrete interesser – og dette til trods for at det ud fra selvsamme princip om religionsfrihed ikke er lovgivningsmæssigt muligt at lovgive om, eller for den sags skyld forbyde, opførelsen af moskéer i Danmark.

Litteratur

Aarhus Kommune

2006 Sag 10: Iværksættelse af forudgående offentlig høring om kommuneplanændring med henblik på placering af en moské og et islamisk kulturcenter ved Gudrunsvej i Brabrand. Indstilling, bilag.

<http://www.aarhus.dk/~media/eDoc/i/n/d/indstillingC125711F0048D96EC12571710035C.pdf> (set 02.12.2016)

2007 Sag 1: Godkendelse af helhedsplan for Gellerup og Toveshøj. Indstilling, bilag.

<http://www.aarhus.dk/~media/eDoc/i/n/d/indstillingC125711F0048D96EC125739400289.pdf> (set 16.10.2016)

2008a Sag 31: Opfølgning på forudgående høring om kommuneplanændring med henblik på placering af en moske og et islamisk kulturcenter ved Gudrunsvej i Brabrand. Bilag 3.

<http://www.aarhus.dk/~media/eDoc/C/1/2/C125711F0048D96EC12574B200254D34attach5.pdf> (set 16.10.2016)

2008b Sag 31: Opfølgning på forudgående høring om kommuneplanændring med henblik på placering af en moske og et islamisk kulturcenter ved Gudrunsvej i Brabrand. Referat fra møde i Aarhus byråd, onsdag 24. september 2008

<http://www.aarhus.dk/da/politik/Byraadet/Byraadsmoeder/Tidligere-moeder/2008/2008-09-24/Referat-HJPS/Opfoelgning-paa-forudgaaende-hoering-om-komm.aspx>

(set 16.10.2016)

- 2009 Forslag til lokalplan nr. 866. Område til kulturel institution eller erhverv på Sintrupvej 53 i Brabrand.

<http://gis.aarhus.dk/lokalplanweb/GetDokument.aspx?id=1724>

(set 17.10.2016)

- 2010a Sag 18: Endelig vedtagelse af Forslag til Lokalplan nr. 866. Område til kulturel institution eller erhverv på Sintrupvej 53 i Brabrand, samt Tillæg nr. 13 til Kommuneplan 2009. Indstilling

<https://www.aarhus.dk/~media/eDoc/i/n/d/indstillingC125711F0048D96EC1257751003DF.pdf> (set 01.12.2016)

- 2010b Sag 18: Endelig vedtagelse af Forslag til Lokalplan nr. 866. Område til kulturel institution eller erhverv på Sintrupvej 53 i Brabrand, samt Tillæg nr. 13 til Kommuneplan 2009. Bilag 3

<http://www.aarhus.dk/~media/eDoc/C/1/2/C125711F0048D96EC1257751003DF60Aattach5.pdf> (set 17.10.2016)

- 2011 Sag 18: Dispositionsplan og byfornyelsesprogram for Gellerup og Toveshøj samt skitseprojektering fase 2. Referat fra møde i Aarhus Byråd, onsdag 16. marts 2011

<http://www.aarhus.dk/da/politik/Byraadet/Byraadsmoeder/Tidligere-moeder/2011/2011-03-16/Referat-HJPS/Dispositionsplan-og-byfornyelsesprogram.aspx> (set 05.12.2016)

- 2016a Sag 13: Annullation af udbud vedrørende Bautavej 1. Bilag: Byrådsdebat

<https://www.aarhus.dk/~media/eDoc/2/4/7/2470379-3871477-1-pdf.pdf>

(set 16.10.2016)

2016b Sag 13: Annullation af udbud vedrørende Bautavej 1. Referat fra møde i Aarhus Byråd, onsdag 25. maj 2016.

<http://www.aarhus.dk/da/politik/Byraadet/Byraadsmoeder/Tidligere-moeder/2016/2016-05-25/Referat-180b/Annullation-af-udbud-vedroerende-Bautavej.aspx> (set 11.12.2016)

Ammitzbøll, Pernille

2007 "Tyrkisk kulturcenter på vej i Brabrand" (Jyllandsposten)

<http://jyllands-posten.dk/aarhus/ECE4461397/Tyrkisk-kulturcenter-på-vej-i-Brabrand/> (set 16.11.2016)

Folketinget

2015 Danmarks Riges Grundlov af 5.juni 1953

[http://www.ft.dk/Dokumenter/Publikationer/Grundloven/~media/PDF/publikationer/Grundloven/Min_Grundlov.ashx](http://www.ft.dk/Dokumenter/Publikationer/Grundloven/~/media/PDF/publikationer/Grundloven/Min_Grundlov.ashx) (set 21.11.2016)

Forbundet af Islamiske Foreninger (hjemmeside)

<http://mosquedenmark.org/index.php> (set 21.11.2016)

Jacobsen, Brian Arly

2013 "Islam og muslimer i Aarhus", *Religion i Aarhus 2013 – en kortlægning af religion og spiritualitet*, 2. Rev. Udgave

http://samtidsreligion.au.dk/fileadmin/Samtidsreligion/Religion_i_Aarhus_2013/online_med_forside.pdf (set 16.11.2016)

2015 "Hellige bygninger på grænsefladen i dansk kommunalpolitik",
Religionsvidenskabeligt Tidsskrift 62, 91-105

Kirkeministeriet

2017 En samlet lovregulering af andre trossamfund end folkekirken – Betænkning fra
Trossamfundsudvalget (Kirkeministeriet - marts 2017)

http://www.km.dk/fileadmin/share/nyheder/En_samlet_lovregulering_om_andre_trossamfund_end_folkekirken.pdf (set 21.04.2017)

Kühle, Lene

2006 *Moskeer i Danmark – islam og muslimske bedesteder*, Forlaget Univers

Madsen, Henrik Havbæk & Søren Willumsen

2010 "Moské gav debat" (Århus Stiftstidende)

<http://stiften.dk/aarhus/moske-gav-debat> (set 17.10.2016)

Stenberg, Marianne

2010 "Moskeforeningen siger ja" (Skræppebladet)

<https://skraeppebladet.dk/blad/2010-11/indstik-helhedsplan/moskeforeningen-siger-ja/> (set 21.04.2017)

Willumsen, Søren

2014 "Moske-forslag nu ved Ringvejen" (Århus Stiftstidende)

<http://stiften.dk/aarhus/moske-forslag-nu-ved-ringvejen> (set 16.10.2016)

2015

"Stormoske i Aarhus trækker ud" (Århus Stiftstidende)

<http://stiften.dk/aarhus/stormoske-i-aarhus-traekker-ud> (set 21.11.2016)